

ILIE BOGDESCO – ARTISTUL PLASTIC CE IMPLICĂ ARTA CALIGRAFICĂ ÎN GRAFICA DE CARTE

IFTODI Daniela¹, ADASCALIȚA Lucia²

^{1,2}Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova

*Autor corespondent: IFTODI Daniela: e-mail daniela.iftodi@dtpp.utm.md

Rezumat: *Lucrarea prezintă rezultatele valorificării compozițiilor caligrafice proprii edițiilor de carte în care și-a adus aportul artistul plastic Ilie Bogdesco. Prin cunoașterea subtilităților specifice graficii de carte, elaborează opere în care expresia sa artistică inconfundabilă și textul caligrafic devin un tot întreg. Implicarea artei caligrafice, care vine să amplifice interacțiunea dintre elementele textuale și cele grafice, este dovada înaltei măiestrii a plasticianului și nivelului artistic înalt al lucrărilor elaborate. Printre lucrările emblematiche ale creației sale menționăm ilustrațiile, dar și textele caligrafice pentru balada populară „Codreanul” de Vasile Alecsandri (1970), „Punguța cu doi bani” de Ion Creangă (1962), balada „Miorița” de Vasile Alecsandri (1967), „Lauda prostiei” de Erasmus von Rotterdam (1995). Ilie Bogdesco, de-a lungul activității sale artistice, implică în procesul de zămislire a operelor de artă numeroase tehnici: gravura în metal (aramă), linogravura monocromă și policromă, desenul cu peniță/pensulă și tuș negru. Grafica de carte a artistului fascinează din punct de vedere a implicării acestor tehnici care redau virtuozitate, a implicării diverselor tipuri de scrieri caligrafice, care pot fi considerate opere valoroase ce fascinează prin profunzimea conotațiilor semantice.*

Cuvinte-cheie: *grafică de carte, caligrafie, artist plastic, pagină de titlu, frontispiciu.*

1. INTRODUCERE

Meleagurile moldovenești au dat naștere la o multitudine de oameni talentați, care ulterior l-au glorificat prin munca, perseverența și reușitele lor. Unul dintre ei și este graficianul de carte, maestru al gravurii de talie mondială, virtuosul caligraf și minunatul monumentalist Ilie Bogdesco. Anul 2023 ar fi un an aniversar pentru regretatul Ilie Bogdesco, marele maestru al gravurii, caligrafiei, picturii monumentale și al graficii de carte, Artist Plastic al Poporului din URSS, profesor, membru al Academiei de Arte Plastice a URSS, academician de onoare al Academiei Regale de Arte Plastice din Spania, deținătorul multor premii și distincții naționale și internaționale. S-a stins din viață în anul 2010, dar spiritul ludic, pasiunea pentru frumos și sublim, profunzimea gândului, toate acestea sunt sesizabile și astăzi în ilustrațiile realizate pentru circa 100 de cărți, devenite clasice și cunoscute în arta europeană [1, p.150].

Pe parcursul activității sale, Ilie Bogdesco a practicat diferite tehnici de lucru și a folosit diverse materiale: desenul în creion, cărbune, cu penița și penelul în tuș, acuarela, guașa, monotipul, tempera, pictură în ulei, linogravura monocromă și policromă, gravura în metal (pe plăci de cupru), acvaforte hașurat, acvatinta, gravura cu acul, tehnica mixtă, dar cele mai impresionante rezultate le-a obținut în ciclul de gravuri în metal, tăiate cu dăltița pe plăci de cupru [3]. Prin tehnicile sale diverse, maestrul a implementat o nouă viziune în domeniul ilustrațiilor de carte. Ilustrațiile acestor cărți sunt completate cu fragmente de texte caligrafiate manual, astfel redând mai amplu sentimentele și starea operelor literare.

2. GRAFICA DE CARTE ȘI SCRIEREA CALIGRAFICĂ - ELEMENTE EMBLEMATICE ALE EDIȚIEI DE CARTE „PUNGUȚA CU DOI BANI” DE ION CREANGĂ

Artistul a lucrat intensiv și cu succes în domeniul artei scrisului de mână pe lângă cea grafică. De exemplu, pe pagina de titlu a operei literare „Punguța cu doi bani” de Ion Creangă (1976) artistul folosește fontul arhaic, jucăuș, plastic, arcuit și zvelt îmbinat cu culorile contrastante, roșu și negru, care combinate cu elementele decorative creează un echilibru compozițional expresiv (fig. 1a). Pe paginile de interior caracterele caligrafiate sunt constituite din linii groase, forme riguroase, cu elemente descendente sau ascendente arcuite. Se atestă un joc sau echilibru chibzuit între trăsăturile groase și cele subțiri ale terminațiilor caracterelor de literă. Partea textuală, realizată cu multă migală și iscusință, se integrează foarte armonios cu partea grafică datorită simplității și libertății formelor plastice mlădioase ale imaginilor. Din punct de vedere al ponderii vizuale a suprafeții paginilor, aceste elemente sunt organizate astfel încât deplasarea privirii cititorului să se facă pe diagonala principală, cea care are o pondere maximă în ceea ce privește perceperea informației. Astfel, privirea pendulează de la text la imagine și invers, fapt ce sporește gradul de unitate a textului cu imaginea.

Caligrafia, realizată de către artist, este completată cu ilustrații dinamice (fig. 1c). Dinamicitatea acestora este redată prin intermediul contrastului dintre linie și pată tonală, precum și tipajul figurativ al personajelor. Această metodă de reprezentare este proprie graficianului Ilie Bogdesco. Stilul său atrage privirea cititorului, și face ca mesajul textului să fie înțeles mai amplu, dar să fie redată și atmosfera prezentă în lucrarea dată.

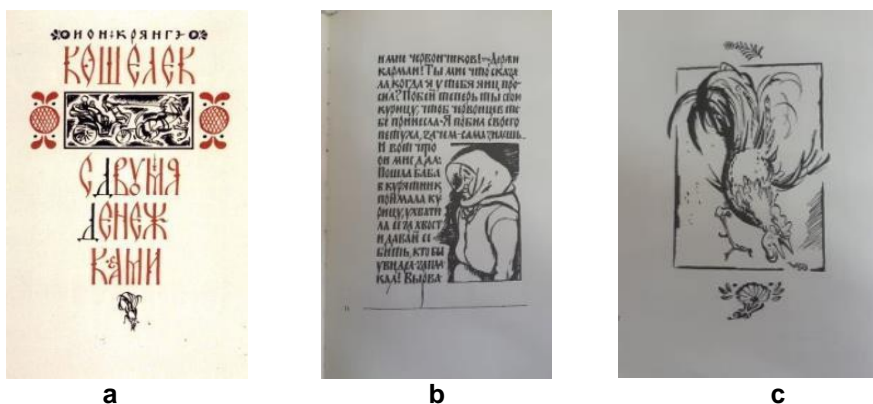

Figura 1: Ediția de carte „Punguța cu doi bani” de Ion Creangă [2]
a- avântitlu; b- pagină de interior; c- ilustrație

3. ARMONIA ARTEI CALIGRAFICE ȘI A CELEI GRAFICE ÎN EDIȚIA DE CARTE „DON QUIJOTE DE LA MANCHA” DE MIGUEL DE CERVANTES

În 1998, la o expoziție personală, artistul prezintă ultima sa lucrare de proporții, „Don Quijote de la Mancha” de Miguel de Cervantes, caligrafiată manual, ce include și ilustrații executate în gravură pe aramă. La ilustrarea acestei ediții de carte, Ilie Bogdesco a lucrat timp de 20 de ani, primele ilustrații, executate la Chișinău, datând cu

anul 1984, iar ultimele cu anul 2004, la Sankt Petersburg [4, p.153].

În această lucrare (fig. 2), se observă implicarea fonturilor caligrafice în paginile de început ale lucrării. Eleganța caracterelor caligrafiate este evidențiată prin alinierea centrată a textului, prin utilizarea contrastului negru-roșu (procedeu preluat din perioada medievală) ce pune în lumină numele eroului principal al operei, distanța dintre litere și rânduri [5]. Toate acestea, împreună cu elementul grafic decorative, amplasat în partea de sus a paginii, reflectă originalitatea și complexitatea conținutului operei literare. Această pagină de titlu este atractivă și captează atenția cititorului și prin utilizarea contrastului dintre dimensiunea și greutatea caracterelor de literă. Astfel, utilizând alternarea fonturilor pentru indicarea autorului și titlului operei literare, artistul a contribuit la clarificarea mesajului transmis și a atins echilibrul vizual al compoziției. De menționat că, reieșind din aspecte precum: grupul țintă al cititorilor, apartenența lingvistică, nivelul de promovare a lucrării (național, internațional) s-a recurs la utilizarea caracterelor specifice alfabetului chirilic în manieră uncială (în lucrarea „Punguța cu doi bani”) și caractere specifice alfabetului latin apropiat ca stilistică de scrierea rustică (în lucrarea „Don Quijote de la Mancha”).

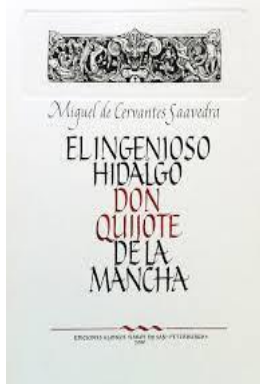

Figura 2: Pagina de titlu la cartea lui Miguel de Cervantes „Don Quijote” [1]

4. IMPLICAREA CALIGRAFIEI ÎN SOLUȚIONAREA GRAFICĂ A DIVERSELOR EDIȚII DE CARTE ÎN CREAȚIA LUI ILIE BOGDESCO

Creația lui Ilie Bogdesco este deosebită, inedită, rodul unei munci asidue. Parcursând cu privirea edițiile de carte la care a lucrat cu multă sărguință și dăruire se percepe senzația că se contopește cu absolutul, dar și cu istoria acestui popor, cu academismul celor mai luminate minți din trecut. Cărțile ilustrate de către artist sunt adevărate bijuterii sau opere de artă pe care trebuie să le cunoască fiecare dintre noi.

Plasticianul a lucrat intensiv și cu succes și în domeniul artei caligrafice. Unele cărți pentru care a elaborat prezentarea grafică au literele caligrafiate manual în întregime lor, începând cu paginile de titlu și încheind cu datele din pagina tehnică. În cele ce urmează sunt prezentate rezultatele analizei diverselor tipuri de ediții, la care a lucrat artistul plastic Ilie Bogdesco, care au reliefat implicarea cu succes a caligrafie în conceptul estetic al cărții, al elementelor microstructurale ale acesteia, precum frontispiciu, avanttitlu, șmuțtitlu, ș.a.

Tabel 1: Implicațiile caligrafiei în soluționarea grafică a edițiilor de carte, de către plasticianul Ilie Bogdesco

Nr.	Elementele structurale ale cărții	Elemente grafice și caligrafice	Caracteristica elementelor grafice și caligrafice
1	Copertă „Pupăza din tei” de Ion Creangă		Element grafic contrastant prin dinamicitatea sa, dar și prin amplasare în format. Poziția personajului feminin cu privirea orientată spre cer, face ca privirea cititorului să fie redirecționată către denumirea lucrării, care este scrisă cu caractere chirilice caligrafiate, cu elemente descendente alungite și realizate în manieră decorativă. Atât personajul central al copertei cât și stilistica textului caligrafiat sunt sugestive și fac trimitere către titlul cărții.
4	Frontispiciu „Călătoriile lui Gulliver” de Jonathan Swift		Elementul grafic este centrat, astfel evidențiind personajul principal al lucrării. Sentimentele sale sunt redade subtil prin intermediul privirii. Imaginea dată reprezintă un contrast dintre lumină și umbră, redat prin grosimi și distanțe diferite pentru liniile constitutive. Inscripția „ Jonathan Swift” implică utilizarea din abundență a elementelor terminale plastice, precum vrejuri, căreei. Ritmicitatea, eleganța, contrastul traiectoriilor elementelor ascendente și descendente asigură armonia compoziției și asocierea cu contextual istoric și narativ.
6	Pagină de interior „Pungața cu doi bani” de Ion Creangă		Implicarea scrierii cu caractere plastice, cu un accent proeminent pus pe literele k și y. Dinamismul compoziției derive din expresivitatea liniilor plastice de diferite grosimi, realizate în manieră grotescă. Acestea au rol asociativ cu firul narativ al ediției de carte și cu caracterul personajului central – cocoșul. Elementul grafic nu este prezent.
5	Pagina de titlu „Elogiul nebuniei” de Erasmus von Rotterdam		Este utilizată scrierea cu caractere apropiate ca trăsături celor rustice cu prezența elementelor plastice la unele majuscule și elemente descendente (y, r, n). Elementul grafic este reprezentat de personajul central din opera dată. Personajul este redat în manieră grotescă.

Scriverile caligrafice utilizate în procesul de zămislire a paginilor de interior, specifice diverselor ediții de carte, au fost elaborate ținându-se cont de firul narativ al operelor literare. Indiscutabil că suflul epocii în care au fost create operele literare este perceput datorită expresiilor inedite ale literelor scrise caligrafic. Iar caracterul plastic pronunțat al caracterelor de literă sunt dovada vie a măiestriei artistului plastic Ilie Bogdesco. În susținerea celor menționate, amintim că plasticianul de-a lungul vieții s-a bucurat de numeroase mențiuni și distincții [4, p.154].

5. CONCLUZII

Lucrările caligrafice ale maestrului se bazează pe contextual social, tradiții strămoșești dar și pe viziunea proprie asupra relației text-imagie. Plasticitatea și libera trasare a caracterelor de literă relevă abordările estetice inedite ale compozițiilor, astfel încât să atragă atenția cititorului prin originalitatea și unicitatea lor. Prin implicarea caracterelor de literă scrise caligrafic, în compoziția paginilor de carte, plasticianul Ilie Bogdesco a contribuit la diversificarea stilistică a graficii de carte naționale. Analiza lucrărilor caligrafice ale maestrului Ilie Bogdesco servește drept imbold și inspirație pentru creațiile graficienilor contemporani.

6. Referințe

1. Третьяков, В., Богдеско И., *Дон Кихот. Создание образа*. Ил. И. Т. Богдеско. Санкт Петербург: Вита Нова, 2011.
2. Гордин Р. И. Богдеско. *Книжная графика*. Кишинев: Лумина, 1977.
3. *Viața și activitatea lui Bogdesco Ilie* [accesat 29.01.2023]. Disponibil: https://moldovenii.md/md/people/726?fbclid=IwAR0H8xua9d_zMHiHtsapa5JTz_7124RTET818EWcjQHU2X7Sc3nskUW3_KE
4. Staviță T. *Ilie Bogdesco, un geniu al graficii de carte*. În: Revista AKADEMOS, nr. 4, 2015, pp. 150-154. [accesat 29.01.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/150_154_Ilie%20Bogdesco%2C%20un%20geniu%20al%20graficii%20de%20carte.pdf?fbclid=IwAR3_pU_MK_QwWCxPGJS1A523duHgtGm6BZZFpuowHVkhC0l_Eioco5cSzLg
5. Cazac V. *Elemente caligrafice în creația lui Ilia Bogdesco*. În: Revista ARTA, nr. 1, 2015, p. 131. [accesat 05.02.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/45148